

Mimořádný informační bulletin – březen 2021

Vážení přátelé,

přichází další měsíc – březen – a mimo přísloví „za kamna vlezem“ Vám nemůžeme poskytnout žádnou další informaci o tom, co se bude v Českém spolku odehrávat. Umoudří se koronavirus dříve než kompetentní instituce nebo naopak? Podle přísloví bychom měli být i další měsíc za kamny, tentokrát asi ne kvůli zimě... Uvidíme, výbor Českého spolku Bratislava je připraven na realizaci svých plánů. Zatím nám nezbývá než pokračovat v písemném styku.

Výročí je v březnu habaděj, proto není možné všechna šíře komentovat. Více si řekneme jen o těch méně známých.

1. března 1420 Papež Martin V. vyhlásil první křížovou výpravu proti husitům.

1. března 1457 České království po ukončení husitských válek se stalo zemí dvojího lidu: katolíků a kališníků. Část vyznavačů podobojí to vnímala jako zradu Husových myšlenek a podníceni učením radikála Petra Chelčického odešli ze svých domovů, aby v malé obci Kunvald v Orlických horách založili společenství, vyznávající tři ideály: víru, lásku a naději. Vznikla Unitas Fratrum – Jednota bratrská. Z nepočetné skupiny se během několika let stala regulérní církev, k níž se hlásily osobnosti jako J. A. Komenský nebo Jan Blahoslav. Přes pronásledování v pobělohorské době patří dnes k nejvýznačnějším evangelickým církvím u nás.

1. března 1955 Český ráj byl vyhlášen první chráněnou krajinnou oblastí.

2. března 1282 Zemřela přemyslovská princezna, abatyše Anežka Česká.

2. března 1458 Jiří z Poděbrad je zvolen českým králem, a to i katolickými pány. Některé sice musel „přesvědčit“, ať již hostinou nebo výhodným kompromisem ...

2. března 1824 Narodil se hudební skladatel Bedřich Smetana.

2. března 1978 Do vesmíru vzlétl první český kosmonaut Vladimír Remek. Událost nám připomíná sousoší s A. Gubarevem v pražských Hájích.

4. března 1919 Mladá československá republika to neměla lehké. Bylo mnoho těch, kteří nevnímali hranice republiky jako spravedlivé. A nebyly to jen boje na Těšínsku. Němečtí nacionalisté usilovali o začlenění Sudet do Německa a Rakouska. V tento den vyvrcholily demonstrace a ozbrojené nepokoje v celých Sudetech, hlavně v severozápadních Čechách. Musela zakročit československá armáda. Záznamy hovoří o více než padesáti mrtvých.

4. března 1949 Konal se ustavující sjezd Svazu československých spisovatelů. Předsedou se stal Jan Drda. Za jedinou tvůrčí metodu byl vyhlášen socialistický realismus.

5. března 1560 Litomyšl postihl obrovský požár. Z města zůstalo asi deset domů. Zde je potřeba se zmínit především o projevené solidaritě, když už od druhého dne proudily do města vozy z ostatních českých a moravských měst s potravinami, stavebninami i s peněžními dary.

6. března 1889 Narodil se slavný herec Eduard Kohout. Jeho kariéra vrcholí v Národním divadle. Skvělým přednesem ztvárnil většinu velkých rolí od Oidipa, Hamleta po Myškina atd. Přezdívají mu „herecký kníže z Kamy“.

6. března 1920 Vešla v platnost první ústava ČSR.

7. března 1850 Narodil se Tomáš Garrigue Masaryk podle matriky v Hodoníně. Existují i domněnky, že se narodil v Kopčanech na Slovensku. Byl čtyřikrát zvolen čs. prezidentem.

8. března 1348 Karel IV. vydal zakládací listinu Nového Města pražského.

8. března 1863 Na půdě Přírodovědeckého spolku v Brně prezentuje Gregor Mendel výsledky svých pokusů v oblasti genetiky. Rodák z Hynčic i přes omezené podmínky pro výzkum dosáhl v tomto oboru biologie významný přínos, který byl doceněn až na začátku 20. století. Jeho jméno nese univerzita v Brně.

9. března 1422 Byl popraven radikální husitský kazatel Jan Želivský. Byla to odplata novoměstské radnice za to, že o tři roky dříve nechal Želivský vyházet z oken radnice a ubít protihusitské radní.

10. března 1848 Násilnou smrtí zemřel Jan Masaryk. Po druhé světové válce pomáhal E. Benešovi tak, jak to slíbil kdysi svému otci. Své americké přítelkyni Marcii Davenportové se svěřil, že ho politika nebaví a že chce odjet do Anglie. Jediné, co ho drželo v ČSR, byl slib otci. I když byl nejoblíbenějším politikem, protože chtěl pokračovat v politice první republiky, stal se po únoru 1948 nepohodlným a skončil násilnou smrtí. Ta se čtyřikrát vyšetřovala, ale viník se nenašel.

12. března 1539 Rozhodnutím Ferdinanda I. obnovuje provoz Pražská mincovna v domě na rohu Celetné ulice a Ovocného trhu. Zlaté mince se zde razily již za Lucemburků a Jagellonců. Ferdinand I. rozšířil ražbu o stříbrné tolarý.

12. března 1762 Marie Terezie zakládá v Brně první veřejnou burzu. Patent Centrum směny, kterým burzu založila, se však neujal a obnovil se až po sto letech.

12. března 1983 Dochází k největšímu únosu v dějinách Československa. Šedesát šest čs. občanů včetně žen a dětí odborníků, kteří pracovali v Angole, bylo zajato povstalcí hnutí Unita a donuceno k strastiplnému čtyřistakilometrovému pochodu a dalších tisíc pět set kilometrů byli vezeni na korbách nákladních aut. Útrapy si vyžádaly jednu oběť. Po třech měsících povstalcí propustili ženy, děti a nemocné. Posledních dvacet mužů se vrátilo do Prahy až v červnu 1984. Češi měli pro oficiální angolskou vládu zprovoznit celulózku a papírnu ve městě Alto Catumbela.

13. března 1918 V Bachmači na Ukrajině hrozí čs. legionářům, kteří se zde soustředují, nebezpečí. Po uzavření Brest-litevského míru mezi bolševickým Ruskem a ústředními mocnostmi (Německo, Rakousko-Uhersko) jejich vojenské síly změnilly svoje cíle. Němci a Rakušané zaměřili na Bachmač, aby potrestali za velezradu čs. legionáře. Rusi zase čelili Ukrajincům, kteří bojovali za nezávislost a snažili se také obsadit Bachmač, důležitou železniční křižovatku. Útoky mocností se podařilo u Česnekovky a Peski odrazit a rovněž ukrajinskí povstalcí neuspěli. Bachmač se udržela do doby, než 13. března odjel odtud poslední vlak s legionáři směr Kursk a Vladivostok, kde se nalodili a vydali na dlouhou plavbu do Evropy a domů do vzniklé ČSR. Odchod legionářů z Bachmače se bolševikům nelíbil, protože je oslabil při jeho obraně, ale zabránit tomu bylo nad jejich síly.

14. března 1402 Mistr Jan Hus je jmenovaný novým kazatelem a správcem Betlémské kaple, v níž zaznívá výhradně český jazyk. Zde poprvé pronesl známou výzvu: Hledej pravdy, slyš pravdu, uč se pravdě, miluj pravdu, prav pravdu, drž pravdu, braň pravdy až do smrti.

14. března 1664 Umírá Jan Mydlář, zaměstnanec tří pražských měst jako kat profesionál, který mimo jiné popravil i 27 pánů na Staroměstském náměstí. „Dnes předstoupím před Boží soud“, jsou jeho poslední kající slova. Život a dobu, ve které kat Mydlář žil, popsal Josef Svátek ve svém románu Paměti katovské rodiny Mydlářů v Praze.

16. března 1939 Prezident Emil Hácha odjíždí dne 14.3.1939 do Berlína na pozvání A. Hitlera. Ten mu oznamuje, že na druhý den „překročíme české hranice a případný odpor bude potlačen všemi prostředky“. Zároveň předkládá Háchovi k podpisu kapitulaci dokument. Hácha zkolabuje, po ošetření, ne zcela zdrav, ho podpisuje. Další den wehrmacht bleskově překračuje hranice, čemuž napomohl i rozkaz vlády, aby československá armáda okupantům nekladla odpor. Večer 15.3. přijíždí Hitler na Pražský hrad, kde tradiční stráž střídají esesáci. 16. března vydává Hitler Výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava, kterým legislativně podřizuje všechny české instituce i lid Německu.

19. března 1939 V prvních dnech protektorátu se otevírá v Praze supermoderní obchodní dům Bílá labuť. Funkcionalistickou stavbu nechal postavit podnikatel Jaroslav Brouk na místě sladovny U bílé labuť. Obchodní domy Brouk (a Babka) poznáme například z Ostravy a dalších měst. Ty ale nebyly otevřeny v tak nevhodné době.

19. března 1896 Slavnostní otevření 2,2 kilometru dlouhé elektrické dráhy v Praze z Karlína do Libně a Vysočan. Projekt realizoval vynálezce František Křižík.

20. března 1393 Spory mezi Václavem IV. a pražským arcibiskupem Janem z Jenštejna nemohly dopadnout jinak než zajištěním a vyslyšením čtyř církevních hodnostářů. Mezi nimi byl i generální vikář Jan z Pomuku. Šlo o mocenský spor, i když se ústním podáním rozšířilo, že panovník vyžadoval po Janovi, zpovědníkovi královny, vyzrazení jejího zpovědního tajemství. Jan z Pomuku podlehl mučení a jeho tělo bylo shozeno z Karlova mostu. Podle legendy, když bylo jeho tělo po měsíci nalezeno, zářilo mu okolo hlavy pět hvězd. O 336 let později byl Jan, už Nepomucký, prohlášen za svatého.

Poznámka: Podstatou sporu mezi králem a arcibiskupem bylo jmenování nového opata kladrubského kláštera. Generální vikář Jan z Pomuku na popud arcibiskupa jmenoval opatem kněze, který nevyhovoval králi, a tak spor skončil, jak je výše uvedeno.

21. března 1942 Člen odbojové skupiny Tři králové Václav Morávek byl na Prašném mostě v Praze obklíčen a bez naděje na únik se zastřelil, jak je uvedeno ve zprávě zastupujícího protektora Heydricha.

22. března 1968 Prezident Antonín Novotný ztrácí podporu ve straně a když se pro jeho sesazení vysloví i Leonid Brežněv, sám odstupuje a je mu pozastaveno členství v KSČ. Příčinou byl hlavně hospodářský pokles země.

23. března 1887 Přichází na svět Josef Čapek, avantgardní malíř a spisovatel (Kulhavý poutník, Povídaní o pejskovi a kočičce). Též inspirátor svého bratra Karla – když například se mu Karel svěřil, že neví, jak nazvat v dramatu R.U.R. umělé dělníky, poradil mu Josef, aby je nazval roboty, od slova robota. Výraz robot se pak ujal po celém světě.

23. března 1932 Vypukla Mostecká stávková, proti propouštění horníků.

25. března 1420 Panské vojsko ve snaze zabránit šíření husitství (centrum husitství – Tábor – byl právě po založení) se chtělo co nejdříve vypořádat s jeho tvořícím se vojskem. Ke střetu došlo u Sutoměře, kde Jan Žižka z Trocnova zvolil taktiku, která mu spolu s přírodními podmínkami přinesla úspěch. Rytíři se vrhali na provizorní husitskou vozovou hradbu přes vypuštěný rybník, jehož bahnaté dno vykonalo své. Těžkooděnci bojovali ponejvíce s terénem a stali se rychle kořistí Žižkových lehkooděnců. Ti touto bitvou získali pověst „božích bojovníků“.

26. března 1775 Neutěšené životní podmínky českých poddaných, drahota a neúroda vedou až k hladomoru. A když se potvrdilo, že zvěst o Zlatém patentu Marie Terezie o zrušení nevolnictví není pravdivá, rolníci z náchodského a chlumeckého panství se rozhodli povstat se zbraní v ruce. Dne 25. března chtěli dobýt chlumecký zámek, jenže jejich houfec narazil na vojenské posily, kterým nemohl odolat. Několik sedláků padlo, několik se utopilo v přilehlém rybníce, 74 bylo zajato a zbytek se rozprchl. Zoufalé postavení je ale neodradilo, další den se pustili znovu do boje. Proti císařskému vojsku však neměli šanci. Bilance byla ještě horší jako předešlého dne. Osm zabitých nebo utopených a 211 zajatých, čímž selské bouře skončily. Výsledek se dodnes používá jako příměr „Dopadli jako sedláci u Chlumce.“ Až v srpnu téhož roku Marie Terezie Robotním patentem robotu aspoň částečně omezila.

27. března 1357 Český král a římský císař Karel IV. vydává zakládací listinu kapituly neboli sboru kanovníků hradu Karlštejn. Tím se slavnostně za jeho přítomnosti otvírá hrad. Jelikož však není dokončena kaple Svatého Kříže, bude zatím sloužit kaple v Mariánské věži. Bohabojný panovník zároveň nařizuje, aby v této věži „nebylo nikomu dovoleno se ženou, byť i zákonnou manželkou, spát nebo lehat“.

28. března 1592 Narodil se „učitel národů“ Jan Amos Komenský (více v další části bulletinu).

30. března 1417 Karlova univerzita v rozporu se zákazem církve schválila přijímání podobojí.

Nyní zase něco **o zajímavých knihách**. Jelikož jsou knihkupectví taktéž zavřena, bude i naše nabídka menší.

Arnošt Vašíček – České tajemno, Perunův hněv

Obě knihy napsal nám známý spisovatel, který měl v Českém spolku Bratislava svého času přednášku s besedou. Jak vyplývá z názvů, dozvíte se o méně známých anebo neznámých skutečnostech, které se staly u nás.

Tomáš Sedláček – Druhá derivace touhy

Úvahy populárního ekonoma, kterého poznáte i z České televize; zamýšlí se nad světem, jeho nedokonalostí, i nad námi samými.

Karin Lednická – Šikmý kostel

Románová kronika. Její hrdinové žijí v pastevecké vesnici, která díky těžbě uhlí rozkvetla a kvůli důlnímu neštěstí zase strádala. Kniha je stavěna na skutečných událostech.

Vraťme se nyní k **výročí J. A. Komenského (28.3.1592)**.

Komenský byl plně angažován v politických a náboženských zápasech své doby. Jestliže podrobně sledujeme jeho životní dráhu, tak můžeme říci, že byl učitelem teoretikem. Prakticky moc neučil. Ve dvaadvaceti letech se stal rektorem vyšší bratrské školy v Přerově, kde se ale musel věnovat jiným povinnostem. Poté v polském Lešně byl dobrovolně blíže školní katedře, ale těžiště jeho aktivit zase neleželo v každodenní výuce. Zde za svého pobytu napsal desítky reformních spisů včetně klíčového díla Didactica magna, které sice oslovovaly evropské vzdělance, ale do praxe je zavést se příliš nedařilo (a to lze říci i dnes).

Příležitost ověřit si je dostal až v roce 1650, kdy byl pozván do knížecí rodiny Z. Rákocziho, aby v Sarospataku otevřel pansofickou školu. Tam pro své žáky napsal Pravidla mravů a učebnice Svět v obrazech, Škola hrou a největší svou práci Škola vševědná (Schola pansophica). Svůj pobyt zde ukončil pro nedostatečnou podporu ze strany vrchnosti, nezájem šlechtických studentů a odpor učitelů.

Je třeba si stále připomínat a konečně i docenit jeho filosofické, etické, teologické i politické studie. Například na rozdíl od Luthera či Kalvína nepokládá lidskou podstatu za zkaženou a nesou-

hlasí s jejich tvrzením, že k poznání pravdy nemůže dojít bez Boží milosti. Komenský naopak optimisticky klade důraz na roli člověka samotného. V klíčovém díle Obecná porada o nápravě věcí lidských jsou i dnes působivé pasáže o politice, etice, reformě výchovy a škol.

I jeho vztah ke katolíkům se vyvíjel. Po Bílé hoře stojí Komenský ostře proti katolíkům (spis Retuňk proti Antikristu), po roce 1640 aktivně rozvíjí kontakty i s nimi. Zájem je vzájemný, především u jezuitů. Ti dokonce dvakrát vydali jeho spis Janua linguarum reserata (Brána jazyků otevřená), a to dokonce v tiskárně otce známého inkvizitora Koniáše! V Amsterdamu se našel Komenského rukopis Clamores Eliae (Křiky Eliášovy), kde obdivuje jezuitské misionářské úspěchy v neevropských zemích a aktivitu na poli vzdělávání, co by „bylo třeba využít pro dílo všenápravy“. Osvícenci (Palacký a další) potřebovali pro podporu obrozeneckého hnutí dalšího velikána a dali Komenskému přívlastek „učitel národů“. Se vznikem první republiky se kult Komenského upevňuje a vzniká bonmot, že „Masaryk je úspěšný Komenský 20. století a Komenský byl neúspěšným Masarykem 17. století“.

Za protektorátu, ale i v roce 1968 nebo 1989 se objevuje aktualizace textů Kšaft umírající matky Jednoty bratrské s obrazem vlády lidu, která se navrátí do jeho rukou. Tak role učitele ustupuje do pozadí. Za socialismu byl Komenský oslavován málem jako socialistický utopista, předchůdce socialistické školy. Období socialismu mělo své plus v tom, že Komenský mohl být vydáván a studován.

Proč se tím vším zabýváme v našem bulletinu? Chceme aspoň navodit stav – i na tomto úzce vymezeném prostoru – abychom viděli Komenského jako mnohohrstevnou a někdy i rozpornou osobnost. Hodně mu uškodilo, když se kladl důraz jen na pedagogiku a z ní se vybíralo to, co sloužilo jen nějakému soudobému záměru. To z něho udělalo neživotní bustu, která zdobí vchody mnoha našich škol.

Filosofie, politické a etické myšlenky Komenského i jeho pojetí náboženské tolerance nesmí zapadnout prachem, protože jsou stále inspirativní. Jeho mravoučné desatero to dokazuje:

- I. Nevypravuj všeho, co víš, nevěř všemu, čeho se doslýcháš, nežádej všeho, co vidíš, nečiň všeho, co můžeš, než toliko, co jsi povinen, a budeš opatrný.
- II. Buď skromný, ne nestydatý; mlčenlivý, nikoli mluvný! Když kdo mluví, mlč; když tobě co praví, poslouvej; když tobě co poroučí, buď mu po vůli!
- III. Ke všem buď vlídný, k nikomu úlisný, vystříhej se pochlebovatí!
- IV. Buď dále nad to spravedliv! Nežádej ničeho cizího, nic sobě neosobuj!
- V. Máš býti také udatný, ku pracem čilý, zanechej prázdně lenochům!
- VI. Štěstěna bývá nestálá, přináší rozdílné případy, často smutné. A ty snáš trpělivý člověk, choulostivý vzdychá, pláče a kvílí.
- VII. Buď i dobrotivý a milosrdný! Kdo tebe oč žádá, dej mu, máš-li! Bídnému pomáhej, můžeš-li!
- VIII. Urazil-li tě kdo, promiň mu vinu! Ublížil-lis komu ty, ukoj a ukroť jej! Krásno jest tlumiti zlost, odpouštěti vinníku a promíjeti odprošujícímu.
- IX. Nezáviděj nikomu, přej všem, vděk se čiň, komukoliv můžeš, a zalíbíš se všem dobrým lidem.
- X. Mluv vždy pravdu, nechtěj lháti!

Nakonec něco pro zdraví, které tolik potřebujeme! Je to kouzlo jednoho čísla: 6000. Je vědecky dokázané, že ujdeme-li denně 6000 kroků, nejlépe v přírodě a ve dvou, zlepší se náš zdravotní stav i psychika. A to v dnešní době koronaviru přece potřebujeme! (A zopakujeme si i počty.)

Pozn. V únorovém bulletinu došlo k malé chybičce. Na str. 2 u výročí 2. února 1353 má být: Karel IV. získal sňatkem s dcerou... atd.

Děkujeme vám za trpělivost při čtení tohoto bulletinu.

Zdraví vás
výbor Českého spolku Bratislava

V Bratislavě 1. března 2021